

ИЗЛАЗИ

уторником, четвртом
и недељом

ЦЕНА

за 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
или 1 КРУНАПрегилату примају све
поште у Србији и
иностраниству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. БогословијеНЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 10 ПР. ДИН.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. ДИН.

БАШТА МАЛА

Башта мала и у башти цвеће,
А по цвећу лептирић пролеће.
Ао драга, ао душо мила!
Кад би и ти нешто цветак била!
А ја, злато, кад бих лептир био,
Хај, одмах би теби долетио.
Љубио бих твоје бело лице,
Дивно гонце, мирна ружичице!
Дању, ноћу не бих те се ма'но
Док ти не би на срцу изда'но.

† Јефтан Р. Шантић.

ШВАБИЦА

цртица

— СВЕТ. ЂОРОВИЋ —

(СВРШЊАК)

Ја нијесам смио ни ријечи проговорити јер сам му по очима, које су чудновато сијевале, а и по гласу познао, да је врло раздражен. Покуњен, оборене главе оставио сам га и улегао у кућу; у соби сам затекао Љубицу саму гдје пије. Она подиже главу, погледа ме и познаде да сам тужан.

— Шта ти је? — запита ме.

— Ништа, — одговорих ја, а доња ми губица заигра Јад, туга и огољеност, што ме тако тиштаху, бијаху прекипили, те почеше да се излијевају у врелим сузама, које ми потоком полетише низ образе.

— Шта је? — запита ме Љубица опет и поче ме миловати по глави баш као какво дијете...

И ја јој испричам све.

VI.

Слабуњави Швабо, кроз неколико дана, оде из Мостара на лијечење, (јер, како вели, добио је ревматизам) и ја сам био вас срећан, што ми се тако дала прилика, да се украдем до лијепе му жене и да проговорим с њоме макар неколико ријечи насамом.

Већ сам кројио планове: како ћу јој се привући, шта ћу јој рећи, па, богме, и како ћу је загрлити. Па куд би веће среће, него је стиснути, чврсто је стиснути на своје прси, па је по томе обасути пољупцима по оном лијепом лицу... Да богме да ми она неће бити хладна и моји ће образи горити под њезиним пољупцима, и ја ћу се топити у срећи, као што се топи грудa снјјега под сунчаним зрацима.

А заиста, није ми ништа сметало да јој одем, јер је отац још увијек у виноградима, а Васо је некуда остајао до касно у ноћ, те сам био слободан као птица у зраку...

Но ја сам желио, да ту своју слободу што прије употребим. Нијесам могао чекати, јер сам се бојао, да ће ми, ма когод, покварити планове и тада — збогом сви лијепи снови!

И прве вечери, кад никога није било у кући, ја сам се прокрао у башчу и погледао у Швабичине пендере.. Тамо је и сада горила свијећа, — дакле била је дома Полахко, на прстима, као какав лопов, прикрадао сам се ја њезиној авлији и једним скоком прескочио плот, који је дијелио од наше башче. А затим, опет полахко, кренуо сам се под пендере

Кад сам био готово на мети, чух, како нешто шушну близу мене. Окренух се, — но не опазих никога.

— Биће мачка! — помислих у себи, па ухвативши се чврсто за јаке демире на пендери, попех се на прете и најприје привирих у собу.

Но у мало да се нијесам стропоштао. У глави као да ми нешто сијевну, а пред очима ухвати ми се мрак. И кроз тај мрак ја сам видео Швабицу, како сједи на столаци раздрљених груди, као што сам је видео први пут, а поред ње сједи наш Васо, па јој једну руку обавио око паса, а

другом је штипка за образ... Мене нешто стегну у грлу као да ме дави, а руке ми клонуше и ја пустих демуре. Гнев, страхан гнев овлада тада мноме и ја хтједох да викнем, да уљезем и да их обоје на мјесту смојдим.

Али баш у тај мах неко ме тихо зовну:

— Милане!

— Шта је? — одазвах се ја бесвјесно и окренух се.

Преда мном је стојала Љубица.

— Шути и ништа не чини, — рече она, као и обично благим гласом, који је, до душе, мало подрхтавао. — Пусти мене.

— Шта ћеш ти?

— Вићећеш, — рече и пође у собу.

— Не иди! Убиће те! — прошаптах ја.

— Нека убије!

И не погледавши ме више она отвори врата и застаде на њима. Ја сам био прикривен за њом.

— Шта радиш овђе? — запита она благим гласом и погледа у Васу.

Он, који је био занешен поред Швабице, да није ни примјетио Љубичина доласка, сад подиже главу и поблиједи као мртавац. Швабица врисну и, поклопивши груди рукама, побјеже у буџак. Љубица се и не осврну на њу, него приступи Васи.

— Зар сам ти ја омрзла? — запита га.

Он не одговара, него оборио очи преда се, па се само мијења у лицу.

— Зар тако ради они, који ми се вазда куне, да му нико од мене није дражи?

Он не одговара.

— Бива си се сад промијенуо?... Јесам ли ти ја крива?... Јесам ли ти ништа на жао учинила?... Јесам ли ти...

— Немој више! — јекну он и загрцну се. И у два корака створи се покрај ње, сави јој руке око врата и заплака, заплака као малено дијете... Стискао је ватрено на преи, главу јој спустио на раме и кроз плач једнако моли:

— Прости ми! Прости!

А она, са оним вјечним осмјејком, пребаци му руку преко рамена и поведе га са собом. ..

*

Сјутрадан, кад сам се пробудио, зовну ме Љубица

— Молим те, да о *ономе* никоме не причаш.

— Нећу.

— А *њему* никад да не споменеш.

— Нећу.

— Фала ти, — рече и осмјехну се.

— Али и ја тебе да запитам, — рекох.

— Шта?

— Оклен си ти знала да Васо..

Она ме пресијече.

— Нико видовитији нема од жене, која воли...

ХАЈНЕОВА

И ако више напитка слатка
Немогу пит',
Ти ме не одби. За три месеца
Бићу те сит.

Буди ми од сад пријатељица
Кад драга не;
Нек пријатељство наше отпочне
Кад љубав мре.

Влад. Станмировић.

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејкина

(НАСТАВАК)

LX

Од жељезничке станице пут води право кра-теру. Ваљало је ићи уском, непрогаженом путањом, што кривуда по страшној стрмини. Ноге пропадају кроз песак од лаве. Ваздух, пун влажна испарења, био је загушљив. Ишли су гледећи један другом у потиљак. Водиле су их вође компаније Кукове. Напред иђаше Енглез у шотландском оделу, за својим вођем затим Николај за својим вођем, опирајући се о штап, у коме је скривен штилет; за Николајем иду: Перехватов и Коњурин. Око њих, по непрогаженом путу иду неуниформисани чичерони у исцепаним калабриским шеширима. Они махаше конопцима, и при тешким прелазима притрчаваше путницима, хваташе их под руку и нудише своје алпијске штапове. Николај Ивановић се бранио од њих.

— Ама, шта хоће ови подлаци! одговорио је он, купајући се у зноју.

— Трбух хоће хлеба, старају се људи да зараде што на макароне, одговори Перехватов и узе од једнога штап с оптрим врхом и куком одозго. — Дајте им ваше хаљине да понесу и они ће вас оставити. И онако је врућина у капуту.

— Па лепо...

Николај Ивановић им пружи капут, али ови опет не одмицаше.

Опазивши да се тешко пење, они му пружише крајеве својих конопаца и знацима му говорише да се ухвати за крај конопца, па ће га они одвући горе и олакшати му пут. А како ће то изгледати, они показаше један на другоме. Николај престане на то. Вођ га брзо опаса једним конопцем, другим га повуче горе. Било је много лакше тако ићи.

— Еј, ти! Црнпурасти! Вуци и мене! виче Коњурин другом вођу.

Овај му полети што игда може и такође опасана га конопцем.

— Пази, да ме не одвучеш у какву пропаст! настави Коњурин, па забацивши се телом назад, додаде: — Ето, зрели смо људи, са седим брадама, и опет се играмо коња као деца. Ако кажеш то рођацима у Петрограду нико ти неће веровати да су нас овако извлачили на Везув.. Једно ја не знам: зашто се мучимо и пљежемо? Шта нам је ког врага требао тај Везув?

— То хоће дух радозналости, Иване Кондратићу, то хоће жеља да познамо чудеса ове природе! проговори Перехватов.

— Лепо, али то могу господа; нашто мучити тиме сталез трговачки?

— Е, тога што се тиче, умукни! пресече га Николај Ивановић. — По сувременим временима, ко има новца, тај је господин.. Господине Перехватове! Питајте, молим вас те Етиопе, хоћемо ли једном доћи мети. Хоће ли бити краја овом мучењу?

Перехватов запита вође и одговори:

— Кроз 10 минута бићемо на правом, садашњам кратеру. А сад идемо по старом кратеру, који је погашен.

— Ај! Шта је то? Дими се! Госпоре, спаси нас и помиљу! викну у тај пар Коњурин, па се преплашен повуче назад, и показа на страну од стазе.

На пет корака од њих из пукотине земљине изби у густој струји загушљив и влажан дим.

— Па то је тај загашени кратер, рече Перехватов. -- Вођ вели, да је одавде избациван пепео и текла лава све до педесетих година.

— Молим. Како је он загашен кад се дими? Никола Иванићу, треба ли ићи и даље? Овде човек може ни зашто ни крошто, пропасти.

— Како да не треба ићи, кад је тамо Глаша! Будало! викну Николај љутито, и плашљиво звера око себе. — Ја сам сад готов ићи у сигурну смрт —

— Та не бојте се, госпоре! Како други свет иде и ништа му не бива? — ободрава их Перехватов.

Све чешће опажаху пукотине земљине и загушљив дим. Већ се морало добро бирати место куд се иде. Земљиште беше вруће и осећало се чак кроз чизме.

— Госпоре! Шта је ово? Ја осећам да је овде ватра.. одоздо потпаљује... Као да идем по угрејаним циглама.. вели Коњурин преплашено — Ако знате шта је Бог, враћајте се... Пустите бар душу на покајање! Зашто би хришћанска душа страдала не покајавши се? Ах гром!. Вратимо се, Христа ради!

Из даљине се чује потмула грмљавина. То дејствујући кратер даје на знање о себи. Вође се

насмејаше, забрбљаше нешто и одобравајућим знаком главе махаше у страну, од куда долази грмљавина.

— За Бога једнога, вратимо се! моли Коњурин и застаје.

— Будаче! Рђо! Како да се вратим кад је жена тамо.

— Ама, то је твоја жена, а не моја; па онда, што ћу ја тамо? Не, не, ја даље не идем! У мене је на две хиљаде новаца у џепу и меница — на 1800 рубаља.

Умеша се Перехватов.

— Не бојте се Иване Кондратићу! Сваки дан се најмање сто душа пење на Везув, и ником ништа не бива, па и вама неће бити ништа. Ево, пут је већ zgodнији, рече он и ухвативши Коњурина под руку, пође напоредо с њим

Грмљавина све јача и јача. Везув дејствује. У ваздуху стоје облаци праха, који он избацује. Пођоше даље. Литица престаде и они опазише широку, црну пољану, коју овде онде пресецају бразде, црне као угаљ, или црножуте земље. Пукотине и дим на сваком кораку. Све се земљиште димило под ногама испуштајући влажну, загушљиву пару. Николај Ивановић само иде и шкрипи зубима; лице му побледило и ознојило се.

— О, Глашка, Глашка! О, мрска животињо! Куд те ђаво однесе! узвикивао је он.

Енглез у шотландском руху, што иђаше напред, застаде и учини нека проматрања: погледа барометар, пипну пулс, извади из џепа кутијицу и избаци из ове неку бубицу; гурао је да лети, али она паде на земљу и скупи крила. Николај Ивановић га обиђе и љутито пљуну на ту страну, где Енглез беше.

— Где, риђа будала, где је нашла место да се глупостима занима! промрмља он.

— Уна монета.. Уна монета.. окупи Николу Ивановића вођ, показујући му комад лаве, у ком стојаше један мали бакарни новчић, сав позеленео од рђе.

— Шта хоћеш ђаволе? Што ми душу мучиш?

— Подајте му једну бакарну монету да је ту, пред вама, испече у ватреној лави. То ће бити спомен с Везува. Ево, мој вођ је то већ мени учинио. Видите како је врућа. Неда се у руци држати, говори Перехватов.

— Та нека иде до сто ђавола с том комендијом! Мени нестало жене, а он се тим бави! О, Глафирушка, Глафирушка! Причекај ме само!

Грмљавина се све јаче чула, и то непрекидно.

— Збогом, жено! Збогом, матушко! Ево, последњи час наступа твоме Ивану Кондратићу! говори Коњурин а једва се креће по лави.

— А шта ти једнако урлаш за женом? Доди-јао си ми горе него горка ротква! навали на њ Николај Ивановић.

— А што ти једнако за твојом урлаш? — одговори Коњурин.

— Ово је друга ствар. Ја не знам где ми је жена пропала на овој огњевитој гори, а ти си твоју оставио код куће, да се крај самовара пући.

— Ено вам супруге! Ено, Глафире Семјоновне! показивао је Перехватов претом унапред.

— Где је? Где је? викну радосно Николај Иванович.

— Ено је где седи на камену, а око ње стоје Енглези. Ено, онај млади Енглез поји је нечим!

Николај Иванович потрча што боље може право жени, али вођ, у калабриском шеширу, задржа га на конопцу, други вођ, у униформи, стеже га за руку и припрети му претом. Отпоче борба. Николај Иванович се оте. Њему прискочи Перехватов и рече:

— Шта хоћете ви? Зар сте заборавили да се ван стазе не сме ићи?... Знате ли да можете пропасти! Мој вођ прича, како је ту скоро неки богат трговац из Бразилије пропао у земљу, заједно с вођем пропао!..

Николај Иванович се мало умири.

— Па ја сам пошао жени.. Ма фам, ма фам.. изговори он показујући претом на групу Енглеза, што се у даљини видела.

Вођ у униформи узме га под руку и поведе по угаженом, уском путу. Коњурин и Перехватов иђаху позади. Коњурин је себи говорио:

— Светитељи! Чувајте ме; ако сиђем срећно, запалићу вам код куће свећу као ногу!

(Наставиће се)

И МЛАДОСТ ЈЕ ПРОЛАЗНА

ИЗ ЛИРСКИХ НАВАЦАЛА
ПАВЛА МАНТЕГАЦЕ

ПОД НАСЛОВОМ

„МЕЛАНХОЛИЈА“

(са рускога превода Мантегацовог рукописа)

Са прозора гледах на небо Оно је за мене књига, у којој налазим више поуке него што су је људи написали на папирусу, пергаменту и хартији.

Небо, то је књига над књигама, пуна мудрости, а учи ме стрпљењу, које је тако потребно синовима човечанства..

И видех на небу светао и лагахан облачић, који се носио од истока ка западу.

Мали беше тај облачак, као прамен вуне, остри жен са беле овчице; али се све више увеличавао; а очи моје, пуне радозналости, пратиле су га непрестано.

Достигнувши средину небесног свода, учини ми се као да застаде усред бескрајног плаветнила,

па онда продужи свој пут с умереном брзином и место да расте, као оно пређе — облачак се непрестано смањивао и спуштао по небесном своду ка западном хоризонту..

А очи моје продужише пратити његово кретање, а срце моје као да му хтеде рећи:

— Заустави се, о светли облачићу!

Али облачак није чуо мој глас него се удаљавао, све више удаљавао, док се није сасвим растурио по бескрајноме небу и ишчезао са хоризонта.

Ето шта сам видио са свога прозора и зашто сам узвикнуо:

— Таква је и таштина, тако опада и дух човечији!

Затворим прозор и изиђем на улицу, где наиђем, пред мојим вратима, на гомилу деце, дечака и девојчица, која се смејаху и брбљаху као врапчићи на крову.

Како беху та деца румена и свежа, као маса црвених јабука што весело провирују из зеленог лишћа!

Поред њих пролажаху кола, протрчаваху пси, пролажаху људи заузети својим пословима, али деца ништа и никога видила нису, јер их њихова забава одвојила беше од целог света

Дечаци обасипаху цвећем девојчице, а оне се смејаху као да их је ко голицао, па бранећи се, бацале су се цвећем на дечаке. И они су се смејали; вика и смех разлегаху се над тим мравињаком плавушасте деце.

Дуго сам стојао пред тим цветником малих, сребњих људи и рекох.

— Зашто ова деца не могу да сакупе бар један део ове веселости и смеха, па да то сачувају у драгоценом сасуду, те да засладе душу, кад дође време, да туга као облак покрије њихово небо?

Сад су она богата највећим благом — зашто им је суђено да то благо потроше без икаква остатка?

Мрав скупља зрна и чува их за дане, кад у пољу не буде више класја.

Пчела прави мед за црне дане кад у лугу не буде више цвећа.

Зашто човек у детињству не може да сабере и да сачува веселост, која је благо над благом, за дане умора и туге?..

А деца су се и даље смејала и веселила, и веселост њихова разлегаше се по ваздуху, и нестајаше је као и облачка, који сам гледао са свога прозора..

Одох даље и рекох себи:

— Таква је и таштина, тако се губи и дух човечији!

И сетих се да сам и ја био дете и исто сам тако викао и смејао се, — али не сачувах ни мало од оне веселости, да се порадужем у данима бриге и туге.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Тако сам и ја са друговима клицао лугу и радовао се врту, као оно врапче; тако сам и ја осећао на својим обрашчићима, свежим и руменим као јабука, пољупце моје матере.

Тако сам се и ја смејао, и толико смејао, да су ми сузе ударале на очи; али од тога смеха ништа не остаде у мени.

Без брига и без туге трчао сам по улицама и пео се на дрвеће; а ноћу сањах о играма и радости минулог дана — и у ноћном мраку осмејивао сам се!

Али од тога смеха, рекох, ја не чујем сада ни одјек у зидовима мога жалосног дома.

После смеха, игре и јурњаве дошло је време да се иде у школу; и тада ме је вређало кад ме је ко назвао дететом; а доцније вређало ме је кад су ме назвали и *дечком* јер сам се претворио у младића и стављаху ми у кривицу све што би огледало као детиња веселост.

Место игре дужан сам био да се упознам са својим обавезама; место смеха — морао сам учити на памет оно што сам после имао срећу да заборавим.

Делови мога тела истеглише се, коса ми потамне — као и дани моји; свакога дана морао сам се оканути какве игре, а жалосној књизи мојих обавеза принављао се беше по један лист више.

Моји образи не беху више налик на румену јабуку; морадох се уздржавати и од смеха, јер је смех вређао уши озбиљних људи.

И наступи дан буре, са громом, муњом, плахом кишом и градом; и после олује видим да је прошло моје детињство, и ново сунце, сунце љубави, засија на моме новом небу.

На сјајном атласу мојих румених образа појавише се оптрне црне власи, које су се веома допадале девојкама, и оне их обасипаху пољупцима, слађим од пољубаца моје матере.

Мој смех није више напомињао цвркутање врабаца; моји уздаси били су пуни страсних жеља, а не жалости за изгубљеним безбрижним детињством.

То више није била зора; то је било подне мога живота: из мене није више говорила радост, него страст.

У мени је било више огња; али небо не беше више тако јасно и врло често бораху се буре са плаветнилом мога неба..

Познадох шта је радост, па ми се прохте да сачувам зраке тога новог сунца за тамне зимске дане; али не могах ухватити те зраке и сав огањ слатке страсти растураше се по ваздуху, као што се растури онај облачак, што га очи моје видеше са прозора мога.

Хтедох продужити, ма и на кратко време, те дане и те ноћи, које тако често беху веселије од дана.

Али дани, као и увек, имали су само 12 часова, и ноћи имађаху такође 12 часова.

И тако се младост удаљаваше, све више удаљаваше, и ја је нисам могао зауставити или продужити бар за један час.

И наступи дан кад се погледах у огледалу... Како су већ далеко били и готово заборављени они дани, кад су моји образи пламтели руменилом!..

И власи, које су девојке тако често љубиле, нису биле као оно пре црне, јер је на њих пао снег, зимњи снег.

И на главу моју пао је снег, и боре ми рекоше:

— Ти ниси више дете, ниси ни дечак, ниси — ни младић, ти си човек који постаје старцем.

Прохте ми се, помоћу успомена и уображења, да се вратим у доба кад сам као дете подсекаивао и смејао се; али ме ноге више не слушаху и бејаш заборавио како се људи смеју.

Нисам се више гледао у огледало, да не видим боре лица свога; али од тога не беше никакве вајде, јер свака влас моје главе, сваки део мога тела, свака мисао моја понављаху ми и без огледала, а све тужније једно те једно:

— Ти изгубиш по штогод свакога дана и никад то више наћи нећеш; сваки час откине по један лист са грана твога дрвета

Твоје очи више не виде блиске предмете; твоје уши више не чују врло тихе звуке; твоје руке нису више тако јаке, твоје ноге не тако брзе; а из твојих уздаха не говори страст и жеља, него сажалење.

Ето шта сам видио и без огледала; ето шта видим сваког дана без помоћи мојих очију.

И сад разумем зашто је један мудрац из старог доба наредио да му на гроб ставе овај натпис:

„Срећан је ко млад умре“.

И још знам, да је све — таштина и опадање духа...

Ђ.

МОДЕРНА ЖЕНА

— КРИТИЧКА СТУДИЈА —

Frailty thy name is woman!

„Слабости, име ти је жена.“

Шекспир, *Хамлет*. 1. 2.

(НАСТАВАК)

Данас модерне жене све енергичније захтевају право гласа и место у парламентима. Енглескиње предводе — јер су оне у томе већ постигле мали успех. Молимо вас, замислите женску пригласању, замислите их у скупштини! Ко може нека себи представи у таквом законодавном телу објективан рад; ми то не можемо, јер није толико јака машта. Али се не можемо довољно научити.

женама, што се толико муче да добију нову бригу, као да овај свет не изобилује и за њих довољним бригама. А сем тога жене заборављају или се чине невеште томе, да само пуноправни грађани имају право да бирају и да буду изабрани и да они пре тога морају одговарати неким друштвеним обавезама, које се женама не могу никако натурити; па где је онда једнакост и равноправност, коју данас жене на сва уста проповедају?

Ова тражбина, као и разне друге, које нам оне постављају, са свим је неумесна и неразумљена, јер оне у кући могу заиста куд и камо више учинити утицајем на своју мушку околину, но што би могле са говорнице у скупштини. Помислите само на ова оружја, која жена има од природе ради утицаја на мушкога, па ћете одмах увидети, како им није ни од сада као ни до сада потребно са говорнице показати вештину и гипкост свога језика. А међутим би нас тај њихов чин одвео далеко, јер би нас привео крају породице; ово је век напретка, али оживотворено Женско Питање учинило би од њега век назатка. Жене треба то да увиде, па да се оставе лепих теорија, пошто између најлепше теорије и стварности често лежи провала, коју не можемо нити смемо прећи

Жене заборављају једну врло важну ствар, о којој морају водити рачуна — оне заборављају своју природу или још боље рећи прецењују је! Не, поштоване госпође, тако нећете никад успети. Промените прво из основа своју природу; ипачу пајте из своје душе сва она осећања, на којима вам ми мушки завидимо, али која вама безусловно прече пут; промените своје срце са свима његовим особинама — па тек онда пођите у борбу с изгледом на успех. Овако ће највећа штета бити на вашој страни, јер нисте за то створене, да за дуго упропашћујете своју снагу у тој неравној борби. Много ће бити разорено — али ћете ви морати опет све поправити, много што-шта отићи ће с правог пута — ви ћете га морати потражити и вратити. Једном речи, ни ћете у сваком случају сносити ратну оштету.

Женина је највећа бољка у томе, што не зна где је боли и шта јој још треба. Само напред! Жалимо се на све — ваљда ће се из те масе болова наћи бар један, који заиста осећамо! То је њихова логика, која се из сваког, па и најмањег, женског дела да извести.

Оне груди, које су биле ризница најнежнијих и најлеменитијих осећања, која су се загревала на дивном срцу мајке, жене или сестре, — те груди постају од једном попрште ужасних политичких и социјалних страсти. А она уста, која су пређе тако нежно знала тепити у несрећи и подстицати на нов рад, која су знала најлепши бисер језика пронаћи, да њиме оките оно што воле — та уста почињу од једном изговарати страшне непојмљиве речи: на место утехе долази клетва на цео мушки род, место наде — очајање. Песимизам преовлађује, жена пропада као жена,

а нешто средње, неодређено, мушкобанастро излази на среду, да се пре или после тајно повуче за увек. То је трагедија трагедије, последњи чин друштвеног живота.

Природа је жени показала један пут — мушкима други. Муж иде својим путем, не плећући се у женске послове — жена, пак, хоће, да иде обојим путевима, не размишљајући о томе, да ли је то у ствари могуће. Пут, који нам природа одређује, може се по мало прекорачити, али ићи двама путевима, бити човек па ипак жена, није чак ни по теорију, а камо ли у стварности могуће.

Ја чујем једно звонце, суморан је његов звук, скинимо капе и не уздржавајмо сузе, — сахрањује се чедност и невиност, а модерна жена с осмехом на уснама, али бором на челу, полако секундира: вјечнаја памјат!... Звонце се приближује!

Размислите, госпође, о свему овоме, јер ово није баш тако површно речено, као што на први поглед можда изгледа. Раскинувши везе, које вас везују за мушке, за породицу и друштво — ви ћете ипак бити прве, које ће се пожурити, да те везе опет завежу. Треба само имати на уму, да је боље оставити све читаво, но после крпити. Женско Питање није у суштини ништа друго до огромна Донкихотерија, коју очекује иста судбина, која је снашла племенитог витеза од Манче и његовог практичног, али лакомисленог Санча. Летети сопственим крилима и летети завитлан са ћилима — мораћете и саме признати, да није исто.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ДРУШТВЕНА ХРОНИКА

Нешто налик на увод. Наше госпођице и гласовир. Наше музичко образовање и музика у нас.
Концерт на Великој школи.

Још и данас сматрају се у нас лепе вештине као нека врста спорта, који је скопчан са великим трошковима. Музика, сликарство и вајарство јесу појмови, чије су нам границе непознате и неодређене. Ми смо им сасвим туђи и неповерљиво гледамо оне, који се труде, да у нас одомаће те лепе вештине, што облагорођују сурови дух још непросвећених народа. Нека је далеко од мене свака помисао, да сувремени Београд, са његовим електричним осветљењем и трамвајем, и своју драгу и красну домовину увршћујем у ред оних земаља, којима је отпевано „Свјати Боже“. Зар нисмо ми српски Пијемонт?

Ми имамо отмени свет, имамо и неку врсту средњег сталежа, а имамо бо'ме и сиротињу. Све су то услови, да се једно друштво развије; па где тога има, тамо постоји и услова за живот. Тај

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ће народ напредовати. Имаће свој врхунац и крај. Проћи ће све фазе у животу, као Шпанија, као Португалија, па ма и немала свог Карла I и свог Себастијана Великог.

Наше госпођице, код којих се не опажа велика разлика у начину живота и васпитању, веома радо говоре француски и немачки и то тако рђаво, да човек помисли, да се налази у ком пештанском предграђу, где Јевреји станују. Недељом и празничним данима заглуњу вам уши у кнез-Михајловој улици *сауралмира* госпође *Феме от Мирич*. Нарочито говоримо о музици, пошто је она веома блиска нашој песничкој души. *Hab't Ihr den Göthe von Schiller gelesen?*

Истина је до душе, да свака друга кућа има гласовир, али он њој служи више као *Mebelstück*, који је потребан да попуни празнину у намештају. „То је луксус“, веле наши старци, „скупо и некорисно“. Но они имају донекле и право. На што ће им? Београдске госпођице држе као у воску. да им је потребно свирати засада „Инфлуенса валцер“, „Гигерл-марш“ и „Пуч полку“, јер то захтева улична мода, чији су главни фактори београдски мускадини и калфићи, који су сву мудрост поцрпели у месним кафешантанима и цирковима Сирота Љуба из „Београда некад и сад“ знала је само за „Слатка туго срца мога“ и „Текла вода Текелија“. Колики је прогрес учинила њена другарица на крају XIX века! Она пева :

„Први поглед ока плава

Што блаженство осветљава...“

А кад је гувернанта нагони, да свира *Nel cor rii* од Бетовена, њој зуји у ушима „Пипни руке — суво пруже.“ Кад свира какав Штраусов валцер, она уједно чита Фалка и Монтепена, да не би дангубила. Али чим престане бити госпођица, гласовир постаје сасвим излишан. Она добија ново занимање — свога мужа. Прво га изгурају из собе, где је био. Не мужа, већ клавир. Шетајући се тако, доспе он на крају крајева у трпезарију. Стари добри гласовир, у који је „фрајлица“ ударала, постаје креденц. Пролази јадник као онај стари јахаћи коњ, што је двадесет година носио свога госу, а после авансовао, да носи ђубре. Но то је све смиље и ковиље. За њ настају онда праве муке, кад се деца појаве. Он им је час тврђава, брег, час опет капија или хајдучка пештара. Мала деца имају велику магпу.

Кад мала деца одрасту, он се реновира и реперира, да се на њему уче, јер нови треба чувати и гледати. Стари је гласовир изашао из моде као и шешир госпође маме. Набавља се Дам и Келер. Тражи се добар учитељ и опет, пик Јово на ново. Историја једнога гласовира сродна је историји гарнизонскога коња, који је изгубио око на бојном пољу, па му је суђено, да испусти ви тешку душу своју у каквој страћари Циганина амбаса.

Пошто нам је музика тако прирасла за срце, то се ми у томе и васпитавамо. Уписујемо се у „Београдско Певачко Друштво“ или „Станковић“ а ако изучавамо какав инструменат, сањамо о музичким колежима, где прослављамо име Србиново.*) Коровође нам предају нотно певање. Учимо *Do Re Mi* или *Se, De, E, Ef* и певамо: „Шалај дико“, или

„Ich möcht' ich möcht sagen, dass ich dich lieb',
Kann nicht, kann nicht, und fühl', dass ich
verschied'.“

Мокрањац, а нарочито Штиреки покушава, да уведе неки систем у своја предавања, али су то јалови труди, „кад се Србо доћерат' не даје“. Похвални су покушаји, да се унесе народна песма у друштво, и да се истисну оне ужасне и скандалозне песме, које је кафешантан зачео. Овде има највећу заслугу, што наша музика, која је још у зачетку, има највише национална карактера у себи, Јосиф Маринковић, оживљујући народне напеве и на ове ослањајући свој оригиналан рад.

14 о. м. приређен је у сали В. Школе концерт од стране академског певачког друштва „Обилић“, г-ђе Вајан, г.г. Цв. Јаковљевића, Мирка Роша и Боже Димитријевића. Чист приход намењен је школовању талентована виолинисте Стевице Стојановића, коме је садашње Министарство Просвете и Црквених Послова ускратило сваку помоћ, *јер је Циганин*. У програму беху заступљени: Менделсон са *Concert-ом* за гласовир, Славујем и Шевиним певањем за мешовит збор, Хопин са *B-moll* ор. *Schezo* за гласовир, Рубинштајн са сонатом, *andante allegro* бр. 18 за чело и гласовир, затим Гуно са серенадом у *Es dur-у* за баритон уз пратњу гласовира, Варламов са „Вихажу“ за баритон и пратњу гласовира и Маринковић са „Поздрав краљу“, „Поток жубори“ и „Молитвом“.

(СВРШИЋЕ СЕ)

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Обожаванье царева. — Стари народи на истоку најпре су установили обичај: поштовати царева као богове. У Мисиру, Птолемеј Елифан је најпре био тако поштован, и кип његов стојао је у свима храмовима, и носио се у време процесије заједно с другим идолима. А кад је у Риму пао Јулије Цезар под ударцима пожева својих непријатеља, народ је установио за њ жртвеник на

*) Ми смо имали неко време „Академско музичко друштво“, које је неговало инструм. музику. Али како им је учитељ Слобода умро, то су ти почеци слабим плодом уродили. Из ових се позније одвојио „Гудачки квартет“ (виолина I и II, чело и виола), који је наставио рад свога учитеља. Наше породице слабо негују класичну музику, а ако се где и угнездиле, не негују је по некој нарочитој системи већ с брда с дола. Овде чини изузетак једна породица, а можда ће се још која наћи.

форуму и одавао му божанске почасти. Августу су по-
дизани за живота храмови и жртвеници. Нерон је огла-
снио за богињу своју кхер, која је живила свега неко-
лико дана.

Цареви су овим поводом почели пријевајати себи и
власт божанску. Веспацијан је у Мисиру покушавао да
даде слепима вид, као што је сујевјерни свет доводио
слепце цару Адријану, на самртну постељу његову с на-
дом да ће се помоћи. Са највећом збиљом морала се чи-
тати молитва цару, као што се без сваке шале дизаше
храмови Августу — (цару).

Ради овога култа бирао се сваке године особити
првосвештеник, из реда највећих државних чиновника, и
по имену његову називала се и година у којој је он чи-
нодејствовао.

Али, како је у Риму цар био сувише познат народу,
то се у опште тешко веровало у његову божанственост.
Јувенал се подсмевао божанству цара Клавдија, па је
говорио како га је жена спровела на небо. Веспацијан
на самртном одру подсмевао се свом сопственом божан-
ству, које га не спасава од смрти. Нерон је заједљиво
говорио о свом претходнику Калигули (који је био отро-
ван гљивама): „мора бити да су гљиве божанско јело,
кад је Калигула помоћу њих постао Богом.“

Сенека је једног дана говорио похвалу богу — цару,
а другога написао шаљиву књижицу о том, како се нови
„бог претворио у тикву“.

Ово је једини култ, што се подвргао општем пот-
смеху и преживио пре, него икоји други.

*

Петар и пас. — Један немачки лист донео је ову
занимљиву белешку: Већ је одавно познато, како кокоши
оставе својега „супруга“ кад се разболи, како га кљују
и терају од хране. То се скоро догодило у дворишту
једнога воденичара. У том истом дворишту био је и пас
на ланцу, врло добар стражар, али и врло зао; он је
парочито био крвни непријатељ свему живинском цар-
ству. Ако се кокош случајно приближи његову ђумезу,
била је срећа по њу, ако утече, макар и ишчупаним
репом или читавом шаком перја. Једнога дана беху ко-
коши потерале свог болесног петла, и он се, бежећи од
њих, примакне псећој копањи, да кљуцне бар коју од
оних заосталих мрвица. Пас, видећи толику смелост, из-
лети бесно из ђумеза и јурне на петла који се дотакао
његовог права, али на једанпут застаде, поњуши петла,
и допусти му мирно да утоли своју глад. Од тог тре-
путка па све док је год боловао, петар није одмицао од
пса, код којег бехе нашао заштите од својих бездушних
жена. Кад буде вече, петар је, на велико чудо свих ста-
новника у воденици, одлазио на преноћиште к псу у
ђумез, где је налазио гостопримство и конак. Петар је
после неког времена оздравио и узео је опет владати,
као паша, у свом кокошињем пашалуку, али његово при-
јатељство са псом траје непрестано, и бива све чвршће
и чвршће.

*

Иродот подмићен. — У мађарској академији наука
говорио је академик Јулије Шварц неки дан врло за-
нимљиво о томе, што има старих грчких писаца (Анитос
и Дилос), који веле, да је Иродот, у 445 или 444 г. пре
Христа, примио 10 талената од државе атинске, да про-
слави по могућству дела Атињана у ратовима са Пер-
сијом. Иродот се Атињанима тиме одужио, што је казао,
да је војска персискога цара Ксајарсфаха (Ксеркса)
износила 5,283.000 момака; персиски придворни лекар
Ктесија вели, да их је било 800.000 људи, а данашњи
историци некоји (Венцхофер, Делбрик и Белох) веле, да
је Персијанаца могло бити једва 45.000 до 100.000. Међу-
тим други, па и сам Ранке, држе се тога, да Иродот
није био поткупљен. Шварц примећује на то, да је и
Пиндар, као што пише Исократ, од Атињана добио 10.000
драхма (талената), само јер је у једном свом датирању
казао, да је Атина штит Јеладе. Против непристрасности
Иродотове говори и то, што је он и од Тиванаца искао
новаца, али му они нису учинили по вољи, као што пише
Аристофан; зато је Иродот у својој историји ружно
писао о Тиванцима. Исто тако писао је ружно и о Ко-
ринћанима, јер је и од њих искао новаца, а они га од-
били. Из свега излази, да се Иродоту не може потпуно
веровати, барем што се Атињана тиче.

***

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГА ПОЗОРИШТА

***

Четвртак, 18. марта: *Птичар*, оперета у три чина,
од М. Веста и Л. Хелда. Музика од Карла Целера.
(*Први пут*).

Петак, 19. марта: *Птичар*.

Субота, 20. марта: *Птичар*.

Недеља, 21. марта: Дневна представа: *Векфилдски
свештеник*, драма у пет чинова, по Голдемиту, написали
Е. Нис и Тисеран, превео с француског М. М. Стоја-
новић. — Вечерња представа: *Хамлет*, трагедија у пет
чинова, од В. Шекспира, превели с немачког М. П. Шап-
чанин и М. Живковић.

Претшланицима.

Наш сарадник г. Радоје М. До-
мановић бив. предавач, путује
ради прикупљања претплате.
Молимо наше пријатеље да г.
Домановићу изволе положити
претплату на „Звезду“.

Уредништво.

Садржај: „Башта мала“ (песма). — „Швабица“ (серијетак). — „Хајнеова“ (песма). — „Где поморанце зру“ (наставак). — „И
младост је пролазна“. — „Модерна жена“ (наставак). — „Друштвена хроника“ — „Занимљивости“. — „Репертоар Н. П.“ — „Чигаоцима“.

Власник: Ст. М. Веселиновић. — Парна Радикална Штампарија — Уред.: Ј. М. Веселиновић